

magazine over
onderwijs

Modern
beroeps-
onderwijs
doe je
samen

Combinatie
offline en
online ver-
sterkt het
leereffect

Gemeen-
schappelijk
belang zet
ons in vlam

Onderwijs
moet zich
openstellen
voor multi-
mediale ge-
letterdheid

Goed is
niet goed
genoeg

in ba la ns

2019

€ 14,95

Voor u ligt de eerste uitgave van 'In Balans':
hét magazine over onderwijs.

Het is een cadeau voor onze relaties in dit eerste feestelijke lustrumjaar van ons bureau. Rijnconsult Onderwijs en ICT is ontstaan vanuit het 40 jarige Rijnconsult organisatieadviesbureau. Klein en bescheiden begonnen met een sterke focus op de onderwijssectoren.

Inmiddels zijn wij uitgegroeid naar bijna dertig medewerkers met een breed spectrum aan expertise, gericht op organisatieadvies, interim management en ict. Door deze verbreding zijn we in staat integrale vraagstukken in het onderwijs op te lossen. Daarom heten we vanaf heden *Rijnconsult Onderwijs*, een naam die past bij een volwaardig adviesbureau voor het onderwijs.

Ik ben er trots op dat ons team, samen met het onderwijsveld, dit nummer heeft mogen maken. Om in vaktermen te blijven: een schoolvoorbeeld van optimale samenwerking. Ik wens u veel leesplezier en blijf graag met u in gesprek om samen het onderwijs nog mooier te maken!

Hartelijke groet,

Ad Verbogt
Directeur Rijnconsult Onderwijs bv

inhoud

in
ba
a
ns

9 trends

visie

- 4** Werk en werksituaties veranderen. Beroepen verdwijnen. Nieuwe beroepen ontstaan. De baan voor het leven bestaat niet meer. Vandaag heb je een baan die bij je past. Maar is dat over twee of drie jaar ook nog zo? Het ROC West-Brabant kijkt vooruit en heeft, samen met andere onderwijspartners, overheid en bedrijfsleven, de eerste regionale beroepsagenda in Nederland ontwikkeld.

in actie

15 Uiteindelijk draait het om het leren van kinderen

21 Werken aan onderwijs met overtuiging

26 Gemeenschappelijk belang zet ons in vlam

33 Goed is niet goed genoeg

uit het lab

12

Combinatie offline en online versterkt leereffect

18

Werkdrukverlaging monster of kans?

30

Onderwijs moet zich openstellen voor multimediale geletterdheid

36

Samen op reis, leren met ict

39

Inzet virtual reality in de klas

In Balans

Onderwijsmagazine

Uitgever

Rijnconsult Onderwijs

+31 30 298 42 50

www.rijnconsultonderwijs.nl

ad.verbogt@rijnconsultonderwijs.nl

Courtyard Building

Orteliuslaan 1000, 3528 BD Utrecht

Hoofdredactie

Henny Luijten

Redactie

Frank Beks, Jan Brokke, Bas van Eekhout, Chrétien Geertzen, Minou Kneplé, Henny Luijten, Thomas Reterink, Jan-Willem van Stijn, Margreet Vermeer, Dirk Verbeek, Ad Verbogt

Vormgeving

Béla Zsigmond

Fotografie

Ruud van Bragt, Henny Luijten

Drukwerk

Verhagen Communicatie

Versijning

1 keer per jaar

Concept, productie en eindredactie

RIJS merkmanifestatie

Beatrixstraat 35, 4811 SG Breda

www.rijs.nu

henny@rijs.nu

© Copyright 2019

Niets uit deze uitgave mag op enigerlei wijze worden overgenomen zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978-90-9031746-5

Rob Neutelings

visie

Leestijd > ●●●●●

Employability leidend voor
curriculum ROC West-Brabant

Modern beroepsonderwijs doe je samen

Werk en werksituaties veranderen. Beroepen verdwijnen. Nieuwe beroepen ontstaan. De baan voor het leven bestaat niet meer. Vandaag heb je een baan die bij je past. Maar is dat over twee of drie jaar ook nog zo? Het ROC West-Brabant kijkt vooruit en heeft, samen met andere onderwijspartners, overheid en bedrijfsleven, de eerste regionale beroepsagenda in Nederland ontwikkeld. Twee zaken zijn leidend: de verwachte krimp vanwege de demografische ontwikkelingen en mindere populariteit van het beroepsonderwijs en de sterk toenemende vraag naar goed opgeleid personeel door een groeiende economie in West-Brabant. Het ROC leidt op voor de regionale arbeidsmarkt. Emplooi en curriculum gaan hand in hand.

Soms moet je de balans opmaken. Zeker als je onder vuur ligt. Het is augustus 2017. Rob Neutelings is pas enkele maanden interim voorzitter van ROC West-Brabant als de brief van de onderwijsinspectie op de mat valt. ROC West-Brabant heeft volgens de inspectie onvoldoende in de gaten of het onderwijs bij de eigen opleidingen in orde is. De inspectie geeft de raad van bestuur in Etten-Leur een 'laatste kans' om orde op zaken te stellen. De boodschap is helder. Er is een hoop werk aan de winkel. De mouwen worden opgestroopt. Het roer moet om.

De bakens zijn inmiddels verzet. ROC West-Brabant heeft daadkracht getoond en in korte tijd orde op zaken gesteld. Dat stelt de onderwijsinspectie na nieuw onderzoek. Na een reeks van interne maatregelen staat het ROC West-Brabant niet meer onder verscherpt toezicht. Een opgewekte Rob Neutelings ontvangt ons in het Prinsentuin College in Breda. We praten met hem over de Agenda Beroepsonderwijs West-Brabant. Want er is een hele hoop gebeurd in West-Brabant na de brief van de onderwijsinspectie in augustus 2017. ROC West-Brabant is klaar om de toekomst met vertrouwen tegemoet te zien.

Eerste regionale agenda in Nederland

Waarom een Agenda Beroepsonderwijs West-Brabant? "In West-Brabant is een bijzondere beweging op gang gekomen" zo verduidelijkt Neutelings." In het najaar van 2018 hebben bestuurders en vertegenwoordigers uit het beroepsonderwijs (vmbo, mbo en hbo), gemeenten en bedrijfsleven uit de regio West-Brabant werk gemaakt van één gezamenlijke agenda voor beroepsonderwijs. Hiervoor is een aantal ambities en speerpunten met concrete acties vastgesteld. Acties die moeten leiden tot een betere aansluiting tussen beroepsonderwijs en arbeidsmarkt, tot een betere doorstroom tussen het vmbo, mbo en hbo en acties om veel meer mensen met perspectief aan het werk te krijgen."

De Agenda Beroepsonderwijs West-Brabant is de eerste regionale agenda in Nederland waarin afspraken en ambities zijn vastgelegd over het stimuleren van doorlopen- de leerroutes vmbo-mbo-hbo, maar er is ook aandacht voor het stimuleren van een leven lang ontwikkelen. “Bij het opstellen van de agenda waren voor ons twee zaken leidend”, zo gaat Neutelings verder. “De verwachte krimp vanwege de demografische ontwikkeling en de mindere populariteit van het beroepsonderwijs en de sterk toenemende vraag van goed opgeleid personeel door een groeiende economie in West-Brabant. De eerste is een bedreiging, de tweede een kans.”

Zowel de kans als de bedreiging wordt geadresseerd in de Agenda Beroepsonderwijs West-Brabant. Neutelings: “Brabant heeft een sterke mbo economie. Om deze gezond te houden en te laten groeien moet niet alleen de jonge generatie goed en in kansrijke richtingen worden geschoold. Ook voor de huidige werknemers en arbeidsmigranten is passende om- en bijscholing van belang om goed voorbereid te zijn op de nieuwe richtingen die ondernemingen kiezen. Met die om- en bijscholing kunnen we onder meer de krimp compenseren. Goed en aansluitend beroepsonderwijs, ‘een leven lang ontwikkelen’ en ‘nieuwe carrières’ vergen nauwe samenwerking tussen onderwijsinstellingen, overheden en bedrijven om gezamenlijk te kunnen investeren in het regionale menselijke kapitaal.”

partijen bij elkaar brengen én houden blijkt ook hier weer de succesfactor

Ambities realiseren en moderniseren

Een ambitieuze agenda beroepsonderwijs heeft het licht gezien in het najaar van 2018. Hoe wordt ervoor gezorgd dat de ambities en speerpunten in deze agenda ook daadwerkelijk worden gerealiseerd? De bestuursvoorzitter is duidelijk: “De publicatie van de agenda is slechts het begin. Wij als ROC hebben inmiddels een behoorlijk budget vrijgemaakt om samen met het bedrijfsleven projecten op te zetten die passen

binnen de agenda. Er is een stuurgroep geformeerd, met daaraan gekoppeld een programmateam dat onder leiding van Ad Verbogt van Rijnconsult Onderwijs beziet welke projecten nog meer passen en welke resultaten er worden behaald. De opbrengsten van deze projecten worden in het najaar gepresenteerd in een conferentie. Van de successen kunnen we leren. We gaan ze proberen te reproduceren. Misschien zelfs in andere sectoren. De grenzen tussen sectoren maar ook tussen onderwijs en bedrijfsleven vervagen. Samenwerking is het leidende principe.”

Het beroepsonderwijs maakt een modernisering door. Naast de taken die de overheid oplegt gaat men samen met het bedrijfsleven de verantwoordelijkheid op zich nemen om de regionale economie te versterken. Een goed voorbeeld hiervan is de Truck Academy West-Brabant die onlangs is gestart in het Radius College in Breda. Het doel is toponderwijs te realiseren door het verbeteren van de samenwerking tussen het beroepsonderwijs en de praktijk. Studenten leren het vak tijdens de mbo-studie al met één been in de praktijk. Regionale truckbedrijven hebben invloed op toekomstige medewerkers doordat ze meedenken en –werken aan het curriculum. Zo is de aansluiting tussen school en praktijk gegarandeerd. Daarnaast kunnen leerlingen zich specialiseren door extra gastlessen en cursussen te volgen, via de Academy.

Deze vorm van samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven maakt dat het onderwijs nog meer toegespitst wordt op de vraag van de arbeidsmarkt en zelfs naar een hoger plan wordt getild. Bob Schalken, afdelingsmanager van Prinsentuin College, komt tijdens het interview met een ander aansprekend voorbeeld van een samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven: de Led-cel en onderzoekend leren. Dit project wil met minder traditioneel onderwijs en meer innovatie een imagoverbetering van het teeltonderwijs bewerkstelligen. Het betreft een samenwerking van Prinsentuin College, HAS Hogeschool, Radius College en Markiezaat College. In het innovatie-onderzoeksproject wordt dakpansgewijs gewerkt aan een doorlopende leerlijn vmbo, mbo én hbo, waarbij ook de inbreng van het bedrijfsleven geborgd is.

In de onderzoeksruimte van het Prinsentuin College kunnen vmbo-leerlingen, mbo-studenten én bedrijven onderzoeken wat licht met planten doet. De verschillende kleuren van Ledverlichting hebben ieder een ander effect op de plant. Door de kleur blauw blijft de plant compact en krijgt een sterkere smaak en de kleur rood zorgt ervoor dat de plant sneller groeit. De juiste combinatie van kleuren zorgt voor een efficiënte manier van voedsel kweken. Met name het onderzoekend leren dat in dit project verankerd zit is nieuw. Het zou mooi zijn als ook hier weer een voorbeeldwerking ontstaat en meerdere disciplines van het mbo-onderwijs onderzoek samen met het bedrijfsleven gaat uitvoeren.

Opleiden voor beroepen in de regio

Receptionisten, magazijnmedewerkers en boekhouders komen in de toekomst lastig aan het werk. Dan maar geen beroepsopleiding volgen? Natuurlijk wel benadrukt Neutelings. Hij lijkt zelfs een beetje boos. “Het ligt aan de ROC's zelf als zij studenten opleiden voor beroepen die straks niet meer bestaan. Wij hebben de insteek gekozen dat we opleiden voor de beroepen die nodig zijn in de regio. Dat betekent dat je bij ROC West-Brabant geen opleiding voor artiest of danser zult vinden. In West-Brabant is daar gewoon geen emplotief voor. We zijn heel kritisch op het marktperspectief in

de regio en zullen ook ons steeds aan de veranderende arbeidsmarkt proberen aan te passen. Daarbij gaan we uit van kansrijk en wendbaar onderwijs dat onze studenten in staat stelt flexibel en zelfbewust in te spelen op de ontwikkelingen in de maatschappij.”

“Daarnaast zien we dat sommige beroepen door een toenemende democratisering van de digitalisering volledig veranderen en dat er beroepen zijn die daar minder last van hebben. Een kapper zie ik niet zo snel anders gaan werken, maar het werk van een automonteur bijvoorbeeld is over een paar jaar volledig veranderd. Dat heeft niet alleen consequenties voor de branche zelf. Het elektrificeren van auto's heeft bijvoorbeeld ook effect op de brandweer. We hebben in het Radius College een cursus voor de brandweer ontwikkeld over het knippen en blussen van elektrische auto's die bij verkeersongelukken zijn betrokken of zijn gecrasht. De veranderende technologie vraagt ook van de brandweer dat men zich continu ontwikkelt. Het ROC biedt om- en bijscholing aan.”

Regionaal beroepsonderwijs werkt

Het regionaal beroepsonderwijs heeft volgens de bestuursvoorzitter toekomst, zeker in een regio als West-Brabant. Tenminste als de volgende ambities worden waargemaakt. Het beroepsonderwijs aanbod moet blijvend matchen met de vraag van de arbeidsmarkt relevante sectoren van de regio. Er dienen meer vmbo-leerlingen en mbo-studenten succesvol uitstromen naar werk of een vervolgopleiding. Het zou mooi zijn als er meer mensen met perspectief aan het werk gaan. Het volledig arbeidsmarktpotentieel moet met om- en bijscholing worden gemobiliseerd. Er moet een sluitend vangnet in de regio komen voor kwetsbare (minder zelfredzame) doelgroepen. En de afspraken uit het Taalakkoord rondom laaggeletterdheid zijn cruciaal.

“Daarbij wordt de samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs steeds hechter”, aldus Neutelings. “De grenzen tussen school en bedrijfsleven vervagen. Steeds meer bedrijven en instellingen gaan praktisch gestuurd leren faciliteren. Opleiding wordt gelijk toegepast in de praktijk. De praktijk wordt nog veel meer sturend voor de opleiding. Ik was laatst in gesprek met de commandant van Woensdrecht en die vertelde mij dat het motoronderhoud van de Joint Strike Fighters (JSF) in Europa door Nederland, Noorwegen en Turkije zal worden uitgevoerd. In Nederland wordt Vliegbasis Woensdrecht verantwoordelijk voor het sleutelen aan de F-35-motoren. Wederom kansen voor een upgrade van leren door een coöperatie tussen bedrijfsleven en onderwijs.”

Modern beroepsonderwijs doe je samen

“Modern beroepsonderwijs doe je samen”, zo besluit de bestuursvoorzitter. “Als we ervoor zorgen dat de studenten van de afdeling vliegtuigtechniek van het Markiezaat College zich kunnen specialiseren in de JSF-motoren van Vliegbasis Woensdrecht dan snijdt het mes aan twee kanten. Er ontstaat een zichtbare, inhoudelijke en duurzame samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven en de innovaties uit de arbeidsmarkt - in dit geval het werken aan een super moderne vliegtuigmotor - komen binnen het bereik van in het onderwijs. Of dat dan een echte motor is die in de school staat of dat er wordt gewerkt in een virtual reality omgeving maakt voor het resultaat niets uit en vormt een win-win situatie voor alle betrokkenen.”

trends

Hoe om te gaan met aanbesteden leermiddelen?

Dikke tassen met schoolboeken. Het is nog steeds de dagelijkse realiteit. Bizar eigenlijk. De digitalisering van lesmaterialen is ver gevorderd. De markt voor leermiddelen zit volledig op slot. Scholen kunnen bij slimme aanbesteding van leermiddelen steeds meer krijgen wat ze echt willen, veel beter toegesneden op de leerling. Maar uitgeverij van de schoolboeken hebben nog een stevige rol in de aanbodgerichte markt. In het belang van het onderwijs en de leerling moet het meer vraaggericht worden. Scholen moeten het heft zelf in handen nemen. Breng de leermiddelen behoefte in kaart. Zorg voor een slimme aanbesteding. Het roer moet om. Dertien kilo boeken in een schooltas is niet meer van deze tijd.

425 miljoen voor aanpak laaggeletterdheid

Het kabinet trekt in de periode 2020-2024 een bedrag van 425 miljoen euro uit om laaggeletterdheid aan te pakken. Het bedrag is ruim

35 miljoen hoger dan in de periode 2015-2019 en wordt onder andere ingezet om digitale vaardigheden te verbeteren en om kinderen en jongeren met een taalachterstand sneller te helpen. Ook komt er geld beschikbaar om mensen te leren omgaan met een computer of smartphone. Minister Van Engelshoven (OCW), minister De Jonge (VWS), staatssecretaris Van Ark (SZW) en staatssecretaris Knops (BZK) schrijven dat in een gezamenlijke brief aan de Tweede Kamer over de vervolgaanpak van het programma Tel mee met taal.

'Niemand vraagt straks meer om een diploma'

Een diploma? Hopeloos ouderwets. Bij grote bedrijven als Google, Apple en Bank of America heb je geen papiertje meer nodig om er te kunnen werken. Afrekenen met de 'diplomacracy', het is een van de vraagstukken waar een hogeschool als Avans zich serieus over buigt, aldus een artikel in het AD. Volgens bestuursvoorzitter Paul Rüpp beraamt Avans zich erop hoe daarop in te spelen. "Nu is onze organisatie nog niet daarop ingericht. Alles draait om het behalen van een diploma. Dat kunnen we niet zomaar loslaten, het is immers een voorwaarde vanuit het ministerie. Maar we kijken wel hoe we in het toekomst ons onderwijs daarop kunnen aanpassen. Zijn we flexibel genoeg?" Op de kortere termijn kijkt Avans hoe de kant-en-klare opleidingen opgeknipt kunnen worden in meerdere blokken. Bij onze deeltijdopleidingen gebeurt dat al. Een student bepaalt welke blokken hij wil volgen en stelt op die manier zijn eigen studie samen. "Van aanbod- naar vraaggericht", zegt Rüpp.

Subsidieregeling regionale aanpak lerarentekort

Leraren hoe kom je eraan? De komende jaren gaat een groot deel van de zittende leraren met pensioen en is de instroom vanuit de Pabo en de lerarenopleidingen niet voldoende om dit te compenseren. Om dit vervangingsstekort te lijf te gaan schiet de overheid te hulp. Vanaf 15 januari 2019 is het mogelijk een subsidie aan te vragen om de kwantitatieve en kwalitatieve tekorten aan te pakken en het starten of versterken van de samenwerking met partners op dit thema in de regio. De hoogte van de subsidie bedraagt € 250.000 – € 500.000 bij een sector overstijgende aanvraag. Indien het MBO ook deelneemt is er € 75.000 extra beschikbaar op de genoemde bedragen.

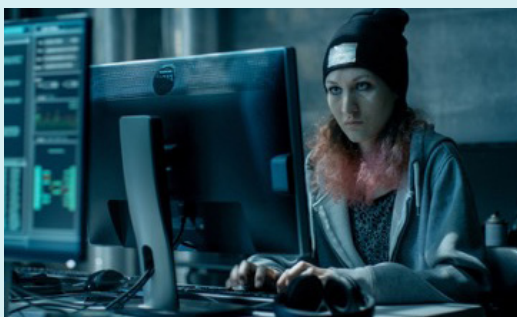
Vaart maken digitalisering en aansluiting arbeidsmarkt

Het faciliteren en professionaliseren van docenten, de aansluiting op de arbeidsmarkt verbeteren, naar digitale (open) leermiddelen en evidence-based onderwijsinnovatie met ict...>

>...Dit zijn de pijlers in het nieuwe Versnellingsplan Onderwijsinnovatie. Hierin werken veertig hogescholen en universiteiten samen met de Vereniging Hogescholen, de Vereniging van Universiteiten en ict-samenwerkingsorganisatie Surf aan de kansen die digitalisering biedt voor het hoger onderwijs in Nederland. Binnen het plan zijn acht versnellingszones vastgesteld. De eerste is het 'faciliteren en professionaliseren van docenten'. Hierbij benadrukken de schrijvers dat docenten ondersteuning nodig hebben van specialisten op gebieden als online-didactiek, design gericht op instructies, video en sociale media. De tweede zone betreft het 'verbeteren van de aansluiting op de arbeidsmarkt.' De auteurs: "De digitale vaardigheden van onze afgestudeerden kunnen beter. Het gaat daarbij om basis-ict-kennis, informatievaardigheid en computervaardigheden." Dit is te bereiken door in gesprek te gaan met de arbeidsmarkt, docenten, onderwijsdirecteuren en decanen over welke digitale vaardigheden voor welke opleiding relevant zijn en hoe deze zijn op te nemen in de curricula.

Scholen goed op weg met informatiebeveiliging

In mei 2018 is de nieuwe privacywetgeving (AVG) ingegaan. Scholen in het primair en voortgezet onderwijs zijn al enige tijd bezig om aan deze nieuwe privacywetgeving te voldoen. Om een representatief beeld te krijgen van

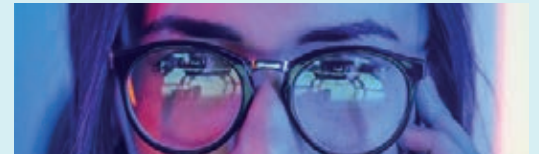

Rijnconsult in Top 25 beste adviesbureaus

Management Team doet sinds 2001 elk jaar onderzoek naar de kwaliteit en populariteit van leveranciers van financiële diensten op de Nederlandse markt. Later kwamen daar de professionele dienstverleners bij en de digitale leveranciers. Sinds vorig jaar zijn deze drie ranglijsten voor samengevoegd tot één omvattende lijst: de MT1000. Voor het onderzoek zijn verschillende vakgebieden gedefinieerd, variërend van strategieadvies tot klantgerichtheid, productleiderschap en kwaliteit. Ook Rijnconsult is beoordeeld. We zijn trots: op de 5e plaats als beste adviesbureau 2018 in excellente uitvoering, 3e positie op productleiderschap en op nr. 14 als organisatieadviesbureau van de in totaal 100.000 adviesbureaus.

de stand van zaken in het onderwijs, voerden Kennisnet, de PO-Raad en de VO-raad in 2018 onderzoek uit. In totaal vulden 1636 beleidsbepalers (schoolbestuurders, schoolleiders, ict-coördinatoren) en onderwijsprofessionals de enquête in. Maar liefst driekwart van de schoolbesturen in het po en 85% van de schoolbesturen in het vo maakt afspraken over IBP, heeft het beleid op orde en heeft beveiligingsmaatregelen genomen. Slechts 1% in het po en 0% in het vo zegt nog niet gestart te zijn.

Nepnieuws lijkt jongeren niet te boeien

Deepfakes is de naam die gegeven is aan video en audio die nep is, maar nauwelijks van echt te onderscheiden is, dankzij een specifieke machine learning-techniek. Het was ooit voorbehouden aan special effect-studios of inlichtingendiensten die propaganda maakten, maar vandaag de dag kan iedereen deepfake-software downloaden en steeds overtuigendere nepvideo's maken in de huiskamer. Jongeren hebben moeite met het herkennen van deepfakes. Het raakt ze niet. Tel daarbij op dat vrijwel alle jongeren dagelijks veel tijd doorbrengen op sociale media – een meerderheid één tot drie uur per dag aldus het CBS – waar veel nieuwsberichten gedeeld worden, en je ziet een groeiend probleem. Maar moet de school hen dat dan bijbrengen? Wij denken van wel.

Een smartphone is een uitstekend leermiddel

Voortaan wandelen in Frankrijk alle leerlingen tot en met de derde klas van het middelbaar onderwijs zonder smartphone door de schoolpoort. Conform aangepaste wetgeving mogen ze hun toestel namelijk niet meer gebruiken binnen de scholen. Volgens de Belgische media-expert Stefaan Lammertyn is dat geen verstandig idee. "Leer de kinderen werken met hun smartphone, in plaats van het te verbieden." Via een gsm hebben leerlingen toegang tot een schat aan informatie. Leerkrachten en ouders moeten jongeren leren

informatie te zoeken en te vinden, de betrouwbaarheid van deze informatie te beoordelen, diverse online informatie bronnen te benutten, informatie van diverse bronnen met elkaar te vergelijken en de gevonden informatie te synthetiseren. Een smartphone is daarbij een uitstekend (leer)middel.

Internet lijkt ongelijkheid alleen maar te versterken

Uit een rapport van de Universiteit van Twente blijkt dat ouderen, laagopgeleiden, mensen met een lager inkomen en in mindere mate vrouwen een lagere attitude en motivatie, minder goede apparatuur om te internetten, een lager niveau van vaardigheden en een beperkter gebruik van internet hebben. Helaas geldt wederom dat het deel van de bevolking dat in potentie het meeste van internetgebruik zou kunnen profiteren, er het slechtste voor staat. Laagopgeleiden of mensen met een lager inkomen hebben minder kans om uitkomsten in relatie tot werk of educatie te behalen in vergelijking tot hoogopgeleiden of mensen uit hogere inkomensgroepen. Internet versterkt volgens de onderzoekers de bestaande vormen van ongelijkheid alleen maar. Hoe meer middelen iemand tot zijn beschikking heeft, hoe meer internet oplevert. Hoe minder middelen beschikbaar, hoe kleiner de bijdrage aan iemands welzijn. Als we hier niets aan doen, worden mensen die toch al in een kwetsbare positie verkeren steeds verder gemarginaliseerd.

Vijf tips voor interim-managers in het onderwijs

Door Jan-Willem van Stijn, Rieken & Oomen / Rijnconsult Interim Management

1 Maak het concreet.

Hoe prachtig de plannen vanuit strategisch perspectief ook zijn, het gaat om de pragmatische uitwerking van al wat is voorgenomen. Liever enkele duidelijke beslissingen en duurzame oplossingen dan een lijst van goedbedoelde toekomstscenarios. Uiteraard in samenspraak met docenten (teams) en staf. Zorg voor de randvoorwaarden, geef inbreng in hoe een en ander wordt uitgevoerd.

2 Draag je frisse blik uit en over

Breng de buitenwereld naar binnen! Zorg voor nieuwe impulsen die aansluiten op de situatie waarin je terecht bent gekomen. Benut je eerdere ervaringen uit andere organisaties. Vreemde ogen dwingen, maar maken vooral nieuwsgierig. Deel je expertise en ontwikkel de mensen om je heen.

3 Respecteer het verleden.

Koester de historie, benut de opbrengst van trouwe en betrokken professionals. Breng het eventuele "oude

zeer" op tafel, geef aandacht aan de onderstroom. Gebruik storytelling, appreciative inquiry of inzichten uit deep democracy om recht te doen aan al dat er (al) is.

4 Wees een netwerkleider.

Dat je als leidinggevende een voorbeeldrol vervult, is natuurlijk niets nieuws. Zorg voor de juiste contacten over (organisatie)grenzen en muurtjes heen. Breng medewerkers in contact met elkaar, laat staf/ondersteuning met docenten optrekken. Laat concreet zien wat de meerwaarde van samenwerking is.

5 Organiseer je eigen reflectie.

Eenzaam aan de top? Niet wanneer je zorgt voor jezelf: regel gesprekken over schaduwmanagement tijdens je opdracht. Zorg voor intervisie, bijvoorbeeld vanuit een RIM-bureau*, om scherp te blijven en het optimale te kunnen geven aan de organisatie waarin je werkt. Wees kritisch op je eigen functioneren: geef je het beste uit jezelf door?

*RIM:

Raad voor Interim Management, platform van kwaliteits-bureaus in bemiddeling en begeleiding van interim-managers

Margreet Vermeer

uit het lab

Leestijd > ●●○○○

Combinatie offline en online versterkt het leereffect

Een tas met alleen maar boeken
is niet meer van deze tijd

Het ene kind heeft baat bij werken in een werkboek en het andere kind vindt het prettig de oefeningen digitaal te maken. Vraag een leerling wat de meerwaarde is van digitaal lesmateriaal en het antwoord is heel verschillend. De opvatting dat digitaal lesmateriaal automatisch leidt tot maatwerk blijkt in de praktijk een stuk weerbarstiger te zijn. Het automatiseren van leerstof in een digitale leeromgeving heeft een hoger leerrendement dan werken met een boek. Voor alle overige onderdelen van het leren is het vrij kunnen schakelen tussen de verschillende bouwstenen: Uitleg van de docent, samenwerken aan opdrachten, terugbladeren in het boek, informatie digitaal opzoeken, enzovoorts. Dat is bepalend voor een passende leeromgeving voor de leerling.

Herinner je nog het knisperende geluid in de trein van het uitvouwen van de kranten? We kennen allemaal de voorbeelden die een paar jaar geleden zo vanzelfsprekend het straatbeeld bepaalden en nu verdwenen zijn. We staan er nauwelijks bij stil dat alle gadgets die nu in een smartphone zitten tien jaar geleden een verhuishagen vulden. Ons hele hebben en houden zit nu in onze broekzak.

Net zoals water en lucht is toegang tot het internet tegenwoordig een basisvoorziening. Een vakantie zonder WIFI is een straf voor je kinderen, maar ook zelf grijp je regelmatig vergeefs naar je telefoon zonder bereik. We zijn gewend geraakt aan het schakelen tussen het werken in een online

omgeving en offline omgeving en dat gaat ons steeds beter af. We weten inmiddels dat we met skypeen elkaar uit moeten laten praten. We hebben ontdekt dat kort en krachtig emailverkeer meer effect heeft dan ellenlange mails. We hebben geleerd dat niet alles via de mail op te lossen is en dat elkaar opzoeken en spreken soms meer effect heeft dan heen en weer mailen met iedereen in de cc.

En wat gebeurt er? Je verbaast je elke zomervakantie als de boeken arriveren voor je zoon of dochter. De stapel boeken, sommige tot op de draad versleten, worden gekaft en in de rugzak gestopt. We accepteren blijkbaar dat voor onze kinderen de online en offline wereld strikt gescheiden blijft

in de school. We vinden het heel normaal dat kinderen niet hoeven te leren te schakelen tussen de online en offline wereld op school. We vinden het niet vreemd dat alle handige software van de mobiele telefoon door je zoon en dochter in de klas ingeleverd wordt. We vinden het niet gek dat alle mogelijkheden van de telefoon (een verhuishagen vol) verdwijnen in de schooltas. Er zijn zelfs politieke partijen die pleiten voor een algeheel verbod op het gebruik van mobiele telefoons in de klas.

Kijken we met onze ogen dicht?

Hoe bestaat het? Kijken we met zijn allen met onze ogen dicht? De praktijk en de meningsvorming lijken voorbij te gaan aan de ontwikkeling die we nu steeds vaker zien in de scholen. De strikte scheiding tussen boeken en werkboek in de klas en de online wereld waarin de kinderen zich begeven is aan het vervagen. We zien in de klas dat leerlingen die zich lastig kunnen concentreren naar muziek mogen luisteren. We zien leerlingen door het schoolgebouw foto's maken voor een wiskunde opdracht. Docenten die meer op zoek gaan naar het combineren van de leerstof van de boeken met digitale mogelijkheden. Zo ontdekken zij dat leerlingen eigenlijk veel minder vaardig zijn met het werken in een online omgeving dan zij veronderstelden. Leerlingen hebben begeleiding nodig bij het verwerven van informatievaardigheden. Dat gaat niet vanzelf.

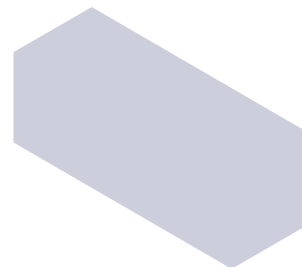
In de les moet de keuze niet gaan tussen wel of geen telefoon gebruiken. Het is geen keuze tussen werken met boeken of werken met digitaal lesmateriaal. Nu nog is het mogelijk dat sommige scholen en docenten zich beperken tot louter een offline omgeving. Dat moet veranderen. Het is noodzakelijk dat we kinderen vaardigheden leren om passend en adequaat te kunnen schakelen tussen een online en offline omgeving. Als we dan kijken naar de inhoud van de stapel boeken die de leerlingen meesjouwen zien we dat informatievaardigheden mondjesmaat aandacht krijgen in de boeken. Met een beetje pech heb je een boek waarin het nog gaat over cassettebandjes en over guldens.

Uitgevers en scholen hebben de afgelopen jaren ervaring opgedaan met het werken met digitaal lesmateriaal. Docenten hebben geleerd te schakelen tussen het boek, leerstof uitleggen, verhalen vertellen, leerlingen aan het werk krijgen, opdrachten laten maken en leerlingen laten werken met digitaal lesmateriaal. Er wordt nu vaak gekozen voor werken met het boek óf werken in een digitale leeromgeving. Dat blijkt niet te werken. Het is juist het vrij kunnen schakelen tussen het lesboek en online werken dat ervoor zorgt dat de belofte van digitaal lesmateriaal kan worden ingelost. Juist de combinatie tussen online en offline versterkt het leereffect.

Verwerk de hedendaagse inzichten in het lesmateriaal

Deze tijd vraagt dat scholen en marktpartijen zich hard maken voor een leeromgeving die de online en offline omgeving combineert.

Vanuit de wetenschap ontstaat steeds meer inzicht in hoe we leren. We weten steeds beter de effecten te benoemen op de leerling van een stroom online en offline informatie en welk effect dat heeft op het leren. Juist deze inzichten wil je verwerken in ons lesmateriaal. De kennis die we nu verzameld hebben over het leren van de afgelopen tien jaar zal richtinggevend moeten zijn voor de wijze waarop we het lesmateriaal vormgeven en aanbieden aan de leerlingen. Een combinatie van offline en online leren moet in de plaats komen van pedagogische opvattingen die soms nog stammen uit de jaren veertig of vijftig.

Niek Bootsma

in actie

Leestijd > ●●●○○

ICT moet veel meer weten wat er speelt op onderwijskundig gebied

Uiteindelijk draait het om het leren van kinderen

De Stichting Openbaar Voortgezet Onderwijs Tilburg (SOVOT) heeft haar ambities vastgesteld. De onderwijsinstellingen van de stichting gaan meer samenwerken en van elkaar leren, met als doel het bieden van innovatief, herkenbaar openbaar onderwijs, verzorgd door sterke en zelfbewuste scholen. De scholen rekenen niet af, maar bieden kansen. Een toekomstbestendige ICT-infrastructuur is daarbij onontbeerlijk.

Sinds enkele jaren is in de gehele VO-sector een ontwikkeling gaande om het onderwijs weer 'in beweging' te krijgen (VO2020, Onderwijs 2032). Dit als reactie op een periode, waarin een focus op resultaten en cijfers vanuit de overheid leidde tot verstarring en formalisering van onderwijs en scholen. Bij SOVOT heeft dat geleid tot een verandering van koers. Het uitgangspunt hierbij is dat men vorm en inhoud wil geven aan eigentijdse en toekomstgerichte didactische concepten waarin leerlingen worden uitgedaagd om hun talenten optimaal in te zetten voor hun eigen toekomst en ten behoeve van de samenleving.

SOVOT (en haar scholen) wil zich de komende jaren laten leren kennen als een relatief kleine, maar innovatieve, wendbare en krachtige speler en partner, die met overtuiging de belangen en de opdracht van het openbaar onderwijs in de Tilburgse regio behartigt. De stichting streeft hierbij drie doelen na: maatschappelijke betrokkenheid en identiteit, ruimte voor talent en maatwerk en differentiatie. Met name bij dat maatwerk voor de leerlingen speelt een toekomstbestendige ICT-omgeving een belangrijk rol. In Balans toog naar Tilburg en sprak over die veranderende ICT-omgeving met bestuurder Niek Bootsma.

We beginnen ons interview met de vraag waarom de transitie naar een toekomstbestendig SOVOT-brede ICT-omgeving noodzakelijk is?

Niek Bootsma hoeft daar niet lang over na te denken: "Dat is simpel en heeft met onze ambities te maken. We willen naar één toekomstbestendig brede ICT-omgeving omdat de ICT erg versnipperd was binnen SOVOT. Elke school had zijn eigen oplossingen en ideeën. Dat is niet vreemd als je weet dat de Stichting Openbaar Voortgezet Onderwijs Tilburg is ontstaan door fusie van Koning Willem II College, het Beatrix College en de vmbo-gl/tl afdeling van het Reeshof College. De stichting geeft openbaar onderwijs aan meer dan 4.500 leerlingen in Tilburg en omgeving. Als stichting hechten we veel belang aan de identiteit en de ontwikkelkracht van onze individuele scholen. Maar we zoeken in die complementariteit ook naar synergie. In 2016 hebben we besloten dat de stichting zich sterker moet profileren en dat een herijking van het strategisch beleid wenselijk was. Dit heeft geleid tot 'het Strategisch Beleidsplan 2016–2020 'Samen verder komen' en tot aanpassing van het bestuursmodel. Het toenmalige bestuursmodel met twee rectoren die tevens het college van bestuur vormen is omgewisseld voor een model met één bovenschoolse bestuurder. We kwamen er ook al snel achter dat we tot

een geheel nieuwe ICT-infrastructuur moesten komen om onderwijs- als bedrijfskundig volgende stappen te kunnen zetten. Het doorlichten en verbeteren van de ICT bleek een randvoorwaarde om samen verder te komen."

Waren jullie er al snel van overtuigd dat het probleem complex was en dat er een externe adviseur nodig zou zijn?

"Je kunt natuurlijk besluiten om het helemaal zelf te gaan doen. Maar na een kort vooronderzoek ontstond al spoedig het inzicht dat er kennis wordt gemist binnen de scholen om zulke complexe projecten aan te sturen. Als je zo'n transitie met je eigen mensen doet ontstaan er ongewenste risico's. De scholen gaan bijvoorbeeld weer gewoon hun eigen dingen doen. Maar het gevaar schuilt er ook in dat je dan op basis van oude kennis nieuwe systemen gaat bouwen."

Wat was de aanleiding om deze vraag aan Rijnconsult Onderwijs te stellen?

"Nou, je gaat op zoek naar een projectleider buiten je organisatie die je kan helpen. Je spreekt met een aantal mensen en vraagt her en der om wat advies. Dit resulteerde in verschillende tips om een keer een gesprek aan te gaan met Rijnconsult Onderwijs. In dat gesprek bleek al heel snel dat er een klik was en dat we elkaar verstonden. We hebben in het voortraject met drie partijen gesproken. En wat bleek? Rijnconsult bleek de enige die de verbinding kan maken tussen wat technologisch en wat er onderwijskundig mogelijk is. Dat is een uitzonderlijke kwaliteit en een uniciteit. De andere partijen waren echt technische bedrijven."

Wat is de specifieke toegevoegde waarde van een projectleider (zoals Thomas)?

"We vinden het heel normaal dat we voor zaken die niet direct met onderwijs te maken specialistische hulp inroepen. ICT lijkt daar een uitzondering op. Maar het is ook gewoon een specialisme. Scholen zijn het zelf gaan doen. Maar of de actuele specialistische kennis die daarvoor nodig in scholen aanwezig is betwijfel ik. We ontwerpen toch ook niet onze eigen leerling-administratiesystemen of timmeren onze eigen meubelen."

Een ICT afdeling binnen een school moet altijd de focus op onderwijs-specifieke en/of locatiegebonden taken houden

Thomas Reterink
projectleider

Waarom krijgt Thomas er nu wel beweging in?

“Thomas creëert vooruitgang omdat hij het vermogen heeft complexe zaken op een eenvoudige manier duidelijk te maken en te verbinden. Hij onderkent goed dat het gaat om de mensen mee te nemen met maar één doel voor ogen: het onderwijs maximaal en proactief ondersteunen op het brede gebied van ICT. Verandering is altijd eng en bedreigend. Door ICT begrijpbaar te maken en te vertalen naar het onderwijs maakt Thomas onze mensen mede-eigenaar. Dat is een kwaliteit die cruciaal is voor het transitieproces.”

Het ‘Vier in Balansmodel’ geeft aan dat ontwikkeling van een organisatie op vier gebieden noodzakelijk is: visie, deskundigheid, leermiddelen en infrastructuur. Met het project wordt vooral aan de infrastructuur gewerkt. Wat zijn de bewegingen in de andere gebieden? Hoe gaan jullie zorgen dat deze op elkaar aansluiten en in balans komen?

“Mijn opdracht vanuit het bestuur is om de scholen te laten nadenken over hun onderwijskundige concepten. De schoolleiding bepaalt het onderwijskundig model. Daar is elke school op zijn eigen wijze en op zijn eigen tempo mee bezig. De verschillende onderwijskundig visies van de

scholen moeten vervolgens worden vertaald naar noodzakelijke competenties, naar wensen en behoeften rondom de inzet van leermiddelen en een gewenste ICT-infrastructuur. Dit alles om de onderwijskundige reizen die de instellingen op dit moment maken en het lonkend perspectief dat daarvoor ontstaat samen te beleven en vorm te geven. Reizen die wij als bestuur graag willen faciliteren.”

Over een jaar is het stof van de huidige ICT-transitie neergedaald. Hoe ziet het onderwijs er bij SOVOT dan uit? Wat is dan mogelijk, dat nu niet mogelijk is?

“Ik weet zeker dat we dan een betrouwbare, bedrijfszekere en toekomstbestendige ICT-infrastructuur hebben waar iedereen altijd onafhankelijk van plaats en tijd bij zijn bestanden en materialen kan komen. Dat is nu zeker niet het geval. Wat ik daarenboven hoop te zien is dat ondersteuning op het gebied van digitale methoden standaard is en dat er proactief wordt meegedacht met vragen die vanuit het onderwijskundige veld komen. ICT moet veel meer weten wat er speelt. Niet alleen op technisch maar ook op onderwijskundig gebied.”

Chrétien Geertzen

uit het lab

Leestijd > ●●○○○

Minder les maar meer kwaliteit

Werkdrukverlaging monster of kans?

Het voortgezet onderwijs staat voor een grote opgave. In een tijd van krapte op de arbeidsmarkt en een steeds groter wordende kloof tussen aanbod en vraag hebben de werkgevers en werknemers in het voortgezet onderwijs overeenstemming bereikt over een nieuwe CAO VO 2018-2019. De leden en achterbannen van de onderwijsbonden hebben inmiddels hun goedkeuring gegeven aan het bereikte onderhandelingsakkoord; hiermee is de nieuwe CAO VO met een ingangsdatum van 1 juni 2018 een feit.

Belangrijkste afspraak in deze cao is dat de werkdruk vermindert en dat leraren meer tijd kunnen besteden aan het verbeteren van de kwaliteit en ontwikkeling van het onderwijs. Als op een school de maximale lestaak 750 klokuren per jaar of hoger is, wordt deze per 1 augustus 2019 – door gebruikmaking van de mogelijkheden die de Wet op de onderwijstijd daartoe biedt – met 30 klokuren vermindert. Deze klokuren worden verhoogd met de opslagfactor, waardoor in totaal 50 klokuren worden vrijgespeeld voor ontwikkeltijd.

In de praktijk kan dit ertoe leiden dat leraren één uur minder les per week zullen geven. Leraren(teams) en schoolleiding maken met elkaar een plan over hoe de lestaak anders te organiseren, zonder dat de onderwijstijd voor leerlingen daalt. De medezeggenschapsraad heeft instemmingsrecht. Voor een gemiddelde school betekent dit al gauw een reductie van drie fte. Zie dat maar eens op te lossen in een tijd waarin nauwelijks aan geschoold, laat staan gekwalificeerd personeel, valt te komen. Daarbij daalt de onderwijstijd voor leerlingen niet. Er ligt een behoorlijke opgave voor alle schoolbesturen.

Werkdrukverlaging als kans

Toch biedt deze opgave ook kansen. En de kansen zijn groter dan je op het eerste gezicht zou denken.

Contacturen

Veel scholen zijn al geruime tijd bezig met een toenemende digitalisering en personalisering van het leren. Dat biedt mogelijkheden op het gebied van het aantal contacturen dat een onderwijsgevende met zijn leerlingen heeft. Veel schoolbesturen en schoolleiders gebruiken de ruimte die de wet op de onderwijstijd sinds augustus 2015 biedt nauwelijks of niet en hier valt nog een wereld te winnen.

Groeperen

Denk bijvoorbeeld ook aan het anders groeperen van leerlingen bij het geven van instructie of het verder uitwerken en toepassen van deze instructies. Je zou kunnen starten in een collegeachtige setting en de groep uiteen laten gaan naar kleinere ruimtes waar ze tijdens het uitwerken begeleid worden door onderwijsassistenten. Zo biedt je leerkrachten de mogelijkheid om tijdens de werkdag samen te werken aan het verbeteren van de inhoud en vorm van de lessen in plaats van werkoverleg aan het einde van de werkdag of 'nutteloze' studiedagen.

Blended

Ook kun je eindelijk het probleem van te grote lesgroepen oplossen door je instructie niet alleen fysiek maar simultaan online te laten plaatsvinden, waardoor leerlingen het ook op afstand kunnen volgen. Daardoor ontstaat er een nieuwe mogelijkheid om alleen die leerlingen eerst naar school te laten komen die niet in staat zijn om na de instructie zelfstandig de opgaven verder uit te werken. De overige leerlingen starten vanuit thuis en kunnen later op school bijsluiten.

Samenwerken

Het samenwerken met collega's van andere scholen om zo via het smartboard bijvoorbeeld spreekvaardigheid te oefenen of een wiskundig vraagstuk te behandelen met meerdere groepen tegelijkertijd behoort technisch al langer tot de mogelijkheden maar wordt niet of nauwelijks benut door scholen. Laat staan dat we internationaal samenwerken (hoe gaaf zou het zijn om spreekvaardigheid te laten oefenen door een native speaker die op dat moment elders in de wereld voor de klas staat)!

Door samen te werken en collegiaal talent te benutten krijg je een betere opbrengst van het leren en wordt de docent

weer aangesproken op zijn talent in plaats van het gevoel alleen maar politieagent te moeten spelen.

Buitenschools

Naast het divergeren in groepsgrootte is het een feit dat buitenschools leren en werken een grotere leeropbrengst heeft dan de huidige methodiek van één lesgroep met één docent in één lokaal. In samenwerking met de overheid en het bedrijfsleven zou je leerlingen kunnen laten werken aan een buitenschools project of koppelen aan een 'maatje' die een leerling een dagdeel meeneemt in zijn of haar werk. Een praktisch invulling van het decanaat bestaat er niet. Tijdens de werkmiddagen van de docenten kun je afspreken dat er op afstand via de ELO gewerkt wordt en las je een aantal 'chatmomenten' met de docent in. Zo wordt er toch onderwijs verleent en telt het mee als onderwijstijd.

Het onderwijs over vijf jaar

De wereld om ons heen verandert snel. Er spelen grote vraagstukken waarop we nog niet direct een eenduidig antwoord hebben, maar waarvan we wel weten dat technologie ons hierbij kan helpen. Het onderwijs heeft de taak onze jeugd voor te bereiden op een maatschappij die zich voortdurend moet aanpassen aan de vraagstukken van nu en van de toekomst zoals milieuvervuiling, wonen en werken, energievoorziening en de beschikbaarheid van voedsel en water.

Daarnaast neemt de vraag naar gekwalificeerd personeel alleen maar toe. Het onderwijs kan dit niet zonder samen te werken met de overheid en het bedrijfsleven. Het onderwijs van de toekomst zal dus in deze driehoek plaatsvinden en niet alleen meer in de schoolgebouwen van nu die daarvoor niet goed toegerust zijn. We zullen overal kunnen werken en leren, zowel thuis als op andere plekken waar we samen werken en samen leren in een netwerk dat zal bestaan uit diverse disciplines die elkaar aanvullen.

In de school van de toekomst zitten zowel startups als kleine bedrijven, maar ook ondernemers die een aanbod hebben op het gebied van sport of food waarvan zowel de docenten als leerlingen gebruik kunnen maken. Het onderwijsgebouw wordt weer een levend organisme en maakt weer deel uit van het maatschappelijke domein.

Het is tijd om het roer om te gooien en het onderhandelaarsakkoord te gebruiken om vorm te geven aan het onderwijs van de toekomst!

A portrait of Ivonne de Vrind, a woman with blonde hair, wearing a dark jacket over a grey top. She is standing outdoors, possibly on a balcony or walkway, with a railing and a building in the background.

Ivonne de Vrind

in actie

Leestijd > ●●●○○

Informatie- en communi-
catietechnologie moet
als water verbinden

Werken aan onderwijs met overtuiging

Niet de techniek maar het onderwijs moest centraal komen om op koers te komen met ict. Ons Middelbaar Onderwijs heeft eindelijk de trein aan het rollen. Na het opleveren van een ambitieus strategisch beleidsdocument Koers 2023 is de doorvertaling naar ict in zicht gekomen. De contouren van het ict-beleidsplan Digikoers 2023 worden duidelijk. Bij OMO wordt aan onderwijs (en ict) gewerkt met overtuiging. We mochten het aan de lijve ondervinden tijdens een interview.

Het is allemaal begonnen in 1916. In Bergen op Zoom en in Waalwijk kregen zo'n vijftig leerlingen onderwijs vanuit een woonhuis. Drie jaar later waren er al negen scholen. De scholen waren gevestigd in de grotere gemeenten. Vanaf 1945 kwamen er scholen op het platteland bij. Belangrijk was dat kinderen dichtbij hun huis naar school konden. Ongeacht hun sociale achtergrond, met aandacht voor hun talent.

Op dit moment heeft de vereniging Ons Middelbaar Onderwijs (OMO) - want daar hebben we het over - ruim 61.000 leerlingen, 6.800 medewerkers en 33 scholengroepen. We zijn te gast bij de grootste onderwijsorganisatie van Nederland, in het bestuurskantoor in Tilburg, en ontmoeten Ivonne de Vrind, MT-lid en teamleider onderwijs, ict & communicatie. We gaan praten over Digikoers 2023 een ict-beleidsplan volop in ontwikkeling. Frank Beks, ict- interim manager van Rijnconsult Onderwijs schuift aan.

Een blauwdruk met ruimte

Ons Middelbaar Onderwijs is druk aan het transformeren. Onder het motto 'Ontwikkelen doe je samen' is OMO in 2015 een proces gestart om te komen tot een nieuw strategisch beleidsdocument: Koers 2023. Een snel veranderende maatschappij, waarin technologische vernieuwingen en mondialisering centraal staan, wordt nog meer dan in het verleden het vertrekpunt voor de ontwikkeling van kinderen. Daarbij is er niet alleen aandacht voor cognitieve vaardigheden. Het draait bij OMO om goed onderwijs, goed mens, goed leven en goed handelen.

Koers 2023, de naam zegt het eigenlijk al, is opgesteld om richting te geven aan de ambities en het handelen van de vereniging, te inspireren en uit te dagen. Het is geen strategisch plan in 'klassieke zin', er zijn geen SMART doelstellingen, er is geen SWOT-analyse. Passend bij de besturingsfilosofie van de vereniging hebben de scholen de ruimte om in hun schoolplan een eigen vertaling van de ambities in Koers 2023 te maken. Koers geeft richting. In het schoolplan wordt het 'wat', 'hoe' en 'wanneer' uitgewerkt passend bij de visie, ambities en ontwikkeling van de school.

Ict in dienst van onderwijs

De onderwijs- en ict-afdeling kregen de taak om Koers 2023 te vertalen naar Digikoers 2023, een ict-beleidsplan. Dat bleek geen makkelijk opgave. De vrijheid van scholen om hun onderwijs in te vullen geldt namelijk ook voor de invulling van de ict. Uniformiteit van ict-oplossingen was er slechts ten dele. Met als resultaat een zeer divers

ict-landschap, zowel qua basisinfrastructuur als voor de leermiddelen.

Frank Beks: "Mijn eerste opdracht bestond uit twee onderdelen: de internetontsluiting van de scholen en het migreren van de lokale servers naar de OMO-Cloud. De eisen en wensen op het gebied van internetaansluiting sloten nauw aan bij die van SIVON, waardoor we samen met SIVON optrekken om dit te realiseren. Hierdoor bereiken we meteen schaalvoordeel in de markt. Het opzetten van een OMO-cloud hebben we zelf ter hand genomen."

SIVON is een coöperatie van schoolbesturen in het primair en voortgezet onderwijs. Zij zorgen ervoor dat leerlingen, leraren en overig onderwijspersoneel onder gunstige voorwaarden kunnen beschikken over adequate ict-voorzieningen voor onderwijs en talentontwikkeling, in nationale en internationale samenwerking.

"Ten aanzien van de OMO-cloud was een herijking van het ict-landschap noodzakelijk", vervolgt Beks. "De meerwaarde voor de 33 scholen moest duidelijk gemaakt worden. De aanbod gestuurde, technische, ict-afdeling van OMO was daar niet op ingericht."

Er werd door OMO een extern bureau ingeschakeld om de knelpunten en mogelijke oplossingsrichtingen in kaart te brengen. Ook de ict-afdeling werd tegen het licht gehouden. Een van de conclusies was: minder techniek, meer inhoud. Omdat Frank Beks zowel de taal van het onderwijs als ict spreekt, werd hij gevraagd de ict-afdeling als interim manager aan te sturen. De koers werd veranderd: De onderwijsbehoefte werd leidend voor het gebruik en inzet van ict.

Ophalen en ontmoeten in Digicafés

Ivonne de Vrind: "Door de komst van Frank als manager was ict voor de afdeling niet langer het doel op zich. Het ict-beleidsplan moest net als Koers 2023 inspireren en richting geven. Ict inzetten als hulpmiddel van het onderwijs en op de hoogte zijn van alle mogelijke technologische ontwikkelingen werd het credo van de afdeling."

"We zijn vervolgens de behoefte van het onderwijs gaan ophalen in zogeheten Digicafés", zo gaat De Vrind verder. "Hieruit zijn de vijf pijlers voor het ontwikkeling ict-beleidsplan Digikoers 2023 gedistilleerd: maatwerk, mediawijsheid, onderwijstechnologie, monitoren en verantwoorden en kennis delen."

Frank Beks
ict- interim manager

Frank Beks: “Door niet boven, niet onder, maar op gelijk niveau van de scholen te gaan acteren is het ons gelukt in dialoog te komen met de schooldirecties inzake ict. Daar ben ik erg verheugd over.” De Vrind glundert: “Het verdiepen van onze gedeelde waarden door in dialoog te blijven met elkaar, één van onze kernwaarden, wordt door deze brug tussen onderwijs en ict langzaam organisatie-breed. Er ontstaat synergie tussen onderwijs en ict die de ontwikkeling van onze leerlingen ten goede komt.”

“Op eigen kracht in de toenmalige setting, was dit nooit gelukt. De contouren van het Digikoers 2023 worden duidelijk. We hebben gemerkt dat zo'n proces tijd nodig heeft. Maar we hopen het ict-beleidsplan zo snel als mogelijk af te ronden. We kunnen dan samen met de scholen aan de slag gaan.” Beks en De Vrind hebben er zichtbaar zin in.

Docent blijft de bepalende factor

De stip op de horizon ligt voor OMO in 2023. In dat jaar moeten de ambities zijn vormgegeven. Alle leerlingen moeten dan, in een waarschijnlijk nog complexe maatschappij, goed toegerust zijn voor vervolgonderwijs of voor de arbeidsmarkt. Door middel van goed onderwijs zijn zelfontplooiing, samen leven en leren gestimuleerd. De voorgenomen onderwijsinnovatie van iedere school is aanwijsbaar gerealiseerd. Morele

vraagstukken, inclusief digitale ontwikkelingen (sociale media, robotica en big data) hebben een aantoonbare plaats gekregen in ons onderwijs, ze lezen we in Koers 2023.

“Informatie- en communicatietechnologie opent de wereld. Over vijf jaar staan onze leerlingen in verbinding met de wereld. De wereld komt binnen en ontvouwt zich voor onze leerlingen”, zo legt De Vrind uit. “Maar informatie- en communicatietechnologie verandert ook onze schoolorganisatie en onze didactiek. Digitale leermiddelen en toetsen, data en algoritmes, het geeft gemak-ondersteuning en informatie voor goed onderwijs. Docenten krijgen daardoor hopelijk meer tijd voor persoonlijke begeleiding en aandacht voor leerlingen. Er kan worden ontdekt wat een kind echt bezig houdt. Want voor goed onderwijs is en blijft de docent de meest bepalende factor.”

“Maar neem er wel voldoende tijd voor”, zo benadrukt De Vrind nogmaals. “Probeer er een organisch proces van te maken. Ontwikkel samen. Deel verantwoordelijkheid en eigenaarschap. Creëer draagvlak en betrokkenheid. Maak gebruik van de kennisdiversiteit van de organisatie. Onderwijs met overtuiging ontstaat dan haast vanzelf!”

rijnconsult onderwijs

ADVIES
INTERIM
ICT

Clem
Schouten

Minou
Kneplé

Dirk
Verbeek

Frank
Beks

Henny
Luijten

Ad
Verbogt

Chrétien
Geertzen

Jan
Brokke

Henny
Morshuis

Margreet
Vermeer

Bas
van der Velde

Lieke
Brouwer

Ger
de Kok

Melanie
van Thor

Rainier
Abma

Henriette
van Lente

Thomas
Reterink

Bas
van Eekhout

Karin
Straus

Michel
Hollander

Martina
Petrus

Jan-Willem
van Stijn

Andries
Boer

Ger Reijnders / Niek Barendregt

in actie

Leestijd > ●●●●○

Gemeenschap- pelijk belang zet ons in vlam

IJzersterk handvest als basis voor een
regionaal expertisecentrum leren en ict

‘Wij beschouwen de mens als een mijn, rijk aan edelstenen van onschatbare waarde. Tijd en energie is nodig om het potentieel van de mens waar te maken. Als mens ontwikkelen wij door een bijdrage te leveren aan het grotere geheel. Toegang tot de wereld betekent productief bijdragen aan een gemeenschap’, een boeiend citaat uit het handvest van de opmerkelijke organisatie KIEN, een coöperatief samenwerkingsverband van onderwijsinstellingen die actief zijn in het po, vo, mbo en hbo. Een samenwerkingsverband met grote ambities leren we als we te gast zijn in het kantoor in Dordrecht.

Regio Drechtsteden wil toonaangevend zijn op het gebied van wonen, werken, (be)leven en innoveren. Daartoe is begin 2017 een Economic Development Board (EDB) in het leven geroepen. De EDB heeft een visie en een programma opgesteld voor 2030. De focus ligt op het bundelen en opschalen van bestaande initiatieven. Het onderwijs in regio Drechtsteden is belangrijk bij deze ontwikkelingen en heeft om vooraanstaand te blijven haar krachten gebundeld in de coöperatie KIEN.

KIEN streeft naar een onderwijsomgeving waarin hoogwaardig kwalitatief en toekomstgericht onderwijs wordt aangeboden dat het innovatieve vermogen van de regio versterkt en het onderwijs aantrekkelijk maakt voor de onderwijsprofessional. In 2013, de start van de coöperatie was de opdracht aan KIEN vooral het gezamenlijk inkopen en realiseren van ict-oplossingen voor de onderwijsorganisaties. Vanaf 2016 is daar de ‘zachte’ kant bij gekomen en het werd ‘leren en ict’ de focus. In Balans praat over dit bijzondere samenwerkingsverband met Niek Barendregt, voorzitter van de stuurgroep en voorzitter college van bestuur Stichting Openbaar Primair Onderwijs Dordrecht (OPOD) en Ger Reijnders, directeur KIEN.

| Wat was de aanleiding om KIEN op te starten?

Ger Reijnder bijt de spits af en legt uit dat dit het oprichten van een coöperatie voor de ict van alle onderwijsinstellingen eigenlijk een heel logische en organische ontwikkeling was. “Je kunt een ict-serviceorganisatie op drie manieren inrichten”, zo doceert de KIEN-directeur, “zelf doen, uitbesteden of samenwerken”. De voorbeelden van ‘zelf doen’ en ‘uitbesteden’ van ict in het onderwijs lieten zien dat deze niet altijd even fortuinlijk waren en KIEN besloot het ‘samen werken’ uit te proberen. “Dat is achteraf een goede ingeving gebleken”, zo vervolgt Reijnders “Het verenigen van belangen in een coöperatie is een bijzonder iets. Het is niet meer wij en ‘de ander’. Je wordt verantwoordelijk voor elkaars welzijn. De leden moeten het vermogen opbrengen om zich in te zetten voor het gemeenschappelijk belang. Wij noemen dit ons ‘coöperatieve hart’. Net zoals het hart in een lichaam ervoor zorgt dat voeding en zuurstof naar alle cellen van het lichaam worden getransporteerd, zo zorgt het coöperatieve hart ervoor dat alle leden zich verbonden voelen, actief bijdragen en er samen voor zorgdragen dat we als KIEN de juiste opdracht uitvoeren en alle leden helpen bij het ontwikkelen en het ondersteunen van een betrouwbare digitale leeromgeving.”

Niek Barendregt mengt zich in het interview met de opmerking dat hij het best een mooi verhaal vindt zoals Ger het uitlegt, maar zo verklaart hij lachend “het verhaal klopt ook in de praktijk. De woorden en daden van KIEN, en daar mogen ze trots op zijn, worden waargemaakt. Dat was vroeger al het geval als je het over dozen en stekkers had. Bij de omschakeling naar de ‘zachte waarden’ wordt het nog boeiender. Een digitale leeromgeving moet aansluiten bij de visie van de scholen. Je moet met elkaar in discussie over kernwaarden. Dat is een interessant proces, waar we nu al ruim anderhalf jaar met elkaar over van gedachten wisselen. Het met elkaar praten en omgaan, met elkaar delen wat we willen bijdragen aan de maatschappij, verenigt ons. KIEN is een lerende organisatie geworden, die groeit door eenheid.”

Het vormgeven van een professionele lerende cultuur is leidend in het programma

Margreet Vermeer
kwartiermaker

KIEN wil uitgroeien tot een regionaal expertisecentrum leren en ict. Waarom hebben jullie voor de totstandkoming van zo'n expertisecentrum een externe projectleider/kwartiermaker ingeschakeld? Waarom doen jullie dit niet zelf?

“Dat heeft met beweging en vreemde ogen dwingen te maken”, zo vervolgt de bestuurder. “Inmiddels zijn er elf schoolbesturen bij KIEN aangesloten. Die moeten allemaal op één lijn komen. Wij hebben heel veel (latente) expertise in onze organisatie. Die moet worden geactiveerd en verbonden. Het opzetten van een regionaal expertisecentrum leren en ict is daarenboven vooral een doorlopende zoektocht, een transitie. In het programmaplan is focus aangebracht door vier programmalijnen te benoemen: Bruggenbouwer Leren en ICT, ICT-bekwaamheid, Valoriseren en Leeromgeving. Je moet steeds opnieuw het wiel uitvinden. Dat zet de verhoudingen op scherp. Goede externe begeleiding door Margreet Vermeer als kwartiermaker/ projectleider maakt het verschil. Ook dat klopt in de praktijk. Wij zijn erg blij dat wij Rijnconsult Onderwijs hebben ingeschakeld om de ‘kar te trekken’.”

Hoe zorgen jullie ervoor dat het regionaal expertisecentrum Leren & ICT een gedragen plan wordt?

“Als je huidige KIEN-waarden bekijkt en wij die samen met de projectleider meenemen naar de volgende fase, een regionaal expertisecentrum leren en ict, dan hebben we een ijzersterk en bewezen vertrekpunt”, Niek Barendregt zegt het met volle overtuiging. “Het draagvlak is er. Het is uitgewerkt in het handvest ‘Wij zijn KIEN, KIEN zijn wij’. Het uitgangspunt bij het handvest is dat wij met zijn allen een bijdrage willen leveren aan een veilige, betrouwbare en

goede onderwijsomgeving, zodat de lerende mens zich kan ontwikkelen vanuit zijn of haar eigen potentieel en blijvend toegang heeft tot de wereld. Die opdracht vraagt dat wij, de leden van KIEN, samenwerken vanuit gemeenschappelijke waarden en zingeving. In het handvest noemen we dat het ‘Soul Star’ model. De ‘soul’ is de manier om de verschillend (ontastbare) elementen te beschrijven die een organisatie samenbindt en optilt. Dan hebben we het niet alleen over de huidige realiteit van de organisatie, maar ook en vooral over het potentieel. Wij blijven de uitdaging zien en gaan deze niet uit de weg. Wij maken het verschil. Ons gemeenschappelijk belang overstijgt ons individueel belang. Het zet ons in vlam.”

Als we even een sprong in de tijd maken. Hoe ziet het regionaal expertisecentrum Leren & ICT er dan over vijf jaren uit?

“Dat is een lastige vraag als je middenin een proces zit waar je nog met zijn allen moet beslissen wat je precies gaat doen”, zo eindigt Ger Reijnders “ Maar als directeur van KIEN onderschrijf ik uiteraard net als Niek het KIEN-handvest. Hierin staat de visie over wat KIEN wil zijn in de toekomst in gedragsregels uitgedrukt. Als we deze doortrekken dan zullen we over vijf jaren een regionaal expertisecentrum leren en ict hebben dat toonaangevend is in het ontwikkelen van effectief digitaal leren. Dat expertisecentrum zorgt ervoor dat we elkaar helpen in het effectief toepassen van technologie. Doordat we al ruim vier jaar samenwerken zien we dat de coöperatie zich haast vanzelf ontwikkelt tot een lerende gemeenschap. Want er is een uitstekende keuze gemaakt in het verleden: wij werken samen met strategische partners die geloven in en handelen vanuit het coöperatieve hart.”

Henny Lijten

uit het lab

Leestijd > ●●●○○

Leerkrachten
fundamentele schakel voor
multimediale deskundigheid
en vertrouwtheid

Onderwijs moet
zich openstellen
voor multimediale
geletterdheid

De ontwikkeling van de boekdrukkunst heeft een literaire cultuur gecreëerd waar andere media naar de kant werden gedrukt. Lezen en schrijven werd belangrijker dan dansen en muziek maken. Nu hebben we een generatie die 'digital native' opgroeit. Buiten de klassieke geletterdheid is een nieuwe vorm van geletterdheid ontstaan, de multimediale geletterdheid. Waarom zien we hiervan nog zo weinig in het onderwijs? We hoeven de tradities niet langer op een literaire manier door te geven, maar hebben een gamma aan media ter beschikking.

Onze beeldvorming en betekenisgeving worden vandaag in grote mate bepaald door multimediale inhoud. Het kunnen functioneren als mondige, alerte en participerende burgers veronderstelt een bewuste en doordachte omgang met de taal en de cultuur van het multimediale beelden. Een genuanceerd kijkvermogen omvat vaardigheden, kennis en attitudes die deels spontaan worden verworven, maar ook procesmatig kunnen worden aangeleerd. Het onderwijs, vandaag nog hoofdzakelijk verbaal-literair gericht, dient jongeren attent te maken op hun intuïtief kijkgedrag, dient de communicatiestrategieën van de media te leren doorgronden, de betekenis gevende processen te ontrafelen en een actieve participatie aan het mediagebeuren te stimuleren.

Multimediale geletterdheid leidt tot andere vormen van intelligentie. Lange tijd was intelligentie synoniem met cognitieve vaardigheden. Het traditionele IQ meet echter slechts een klein deel van de menselijke intelligentie en laat een aspect dat voor succesvol functioneren in het leven van essentieel belang is, buiten beschouwing. Bij het begrip emotionele intelligentie gaat het erom in hoeverre iemand in staat is op elk moment, als reactie op vereisten vanuit de omgeving, al zijn capaciteiten en talenten zo goed mogelijk te gebruiken. Bij deze zogeheten emotionele intelligentie (EQ) is het niet langer het lezen en schrijven dat de boventoon voert, maar worden ook andere aspecten van het menselijk kunnen bekeken, die

in toekomst wellicht veel belangrijker zijn om een plek in de maatschappij en arbeidsmarkt in te nemen.

Onderwijs kan vaak nog niets met multimedia

Als iemand in staat is om te lezen en te schrijven op een niveau dat hem toelaat maatschappelijk te communiceren, als hij begrijpt wat er in de krant staat en als hij zichzelf kan uitdrukken, zijn eigen opvattingen en gevoelens kan weergeven in een tekst, noemen we dat literair geletterd. Met andere woorden: iemand is literair geletterd als hij op basis van het schrift kan deelnemen aan het maatschappelijk gebeuren. In de afgelopen vijfhonderd jaar was het vormen van mensen die literair geletterd zijn de kerntaak van het onderwijs. Wie vandaag in de maatschappij wil deelnemen, wie wil communiceren met zijn vrienden, wie zich wil informeren, wie wil leren, moet zich multimediaal kunnen uitdrukken. Multimediale geletterdheid is belangrijk en zou een kerntaak voor onderwijsgevenden moeten worden.

Op alle niveaus in het onderwijs zijn leerkrachten zich bewust van de kloof die er is tussen de huidige babyboom en de digitale native generatie. Maar tegelijkertijd vinden de meesten ook dat men er nog geen antwoord op weet. Leerkrachten onderkennen het belang van procesmatige multimediale vorming op school, maar voelen zich onvoldoende onderlegd. We hebben een enorm potentieel aan media en een generatie die deze vanzelfsprekend

vindt. Maar leerkrachten kunnen er vaak niets mee. Wil je dit veranderen dan moet je bij de onderwijsgeevenden beginnen. Leerkrachten zijn de fundamentele schakel voor multimediale deskundigheid en vertrouwdheid in het onderwijs.

Onderwijskundigen die op dit moment afstuderen hebben weinig tot geen multimediale bagage. Ook nu onze leefwereld er door de technologische evolutie multimediaal uitziet, bepaalt het literaire paradigma nog steeds de cultuur van onze lerarenopleidingen. Het bepaalt de manier van denken en kijken, wat als informatie geldt en hoe die wordt overgedragen. Als we dat niet veranderen dan kunnen we onze jongeren niet klaarstomen voor een plek in samenleving en arbeidsmarkt. Het rare is dat veel leerkrachten in hun vrije tijd wel met media bezig zijn. Maar op het moment dat ze een school binnenstappen deze ruzzak meteen afwerpen.

Multimediale geletterdheid leidt tot andere vormen van intelligentie

Multimedia gaat om toekomst en verleden

Hopelijk komt er snel een evolutie in het onderwijs. Van een onderwijs dat uitsluitend gericht is op een literaire traditie, naar een onderwijs dat de deuren opent voor de leefwereld, de cultuur en de blikken van de kinderen en jongeren die er onderwijs volgen. Een onderwijs dat zich openstelt voor multimediale geletterdheid. Dat zich inschrijft in een evolutie die momenteel al volop aan de gang is in de maatschappij zelf. Van een school die enkel gefocust is op het verstandelijk vermogen van de leerling, naar een school die erop gericht is de totale mens te ontwikkelen en oog heeft voor alle capaciteiten van het

individu. Als een multiculturele, multimediale maatschappij de maatschappij van de toekomst is, dan is het de taak van het onderwijs om jonge mensen voor te bereiden om als volwaardige, mondige burgers te kunnen leven in die maatschappij.

Zoals elke leraar in het verleden in de eerste plaats een leraar geletterdheid was, wordt het de taak van elke leraar in de toekomst om in de eerste plaats een leraar te zijn van die nieuwe multimediale geletterdheid. Het gaat daarbij om méér dan alleen maar de voorbereiding op de toekomst. Het gaat ook om onze relatie tot het verleden, tot de tradities. Het gaat om de vraag of we onze tradities, die tot voor kort grotendeels binnen de literaire cultuur werden opgeslagen en doorgegeven, zullen kunnen meenemen in een multimediale toekomst. Het gaat om de vraag of we dat op een democratische, voor iedereen die dat wenst, toegankelijke manier zullen kunnen doen. Dat is een heel fundamentele vraag. Want als we er niet in slagen om onze tradities door te geven, verliezen we onze culturele wortels, daarmee onze identiteit en dreigen we verloren te gaan in de grote complexe wereld van morgen. Als we er niet in slagen dat op een democratische manier te doen, dan verliezen we zelfs de voorwaarden voor ons huidig maatschappelijk model.

Klassieke tradities en multimediale deskundigheid

Heel vaak leidt deze vraagstelling tot een spijtige tegenstelling. Wie zich terdege bewust is van het belang van tradities is dikwijls bang dat deze verloren gaan onder invloed van nieuwe media. Terwijl wie zich bewust is van de mogelijkheden van nieuwe media zich dikwijls nauwelijks bekommert om tradities. Je kunt er ook voor pleiten deze tegenstelling om te vormen tot een uitdaging. Want je kunt het ook omkeren en zeggen: uiteindelijk zijn we niet langer gedwongen de tradities enkel en alleen op een literaire manier door te geven, maar hebben we een heel gamma aan media ter beschikking om dat te doen.

Hermien Hendrikx

in actie

Leestijd > ●●○○○

Goed is niet goed genoeg

In de weg naar inclusie staan
de leerling en cliënt centraal

De Koninklijke Auris Groep helpt mensen die problemen hebben met horen, spreken of taal. Van peuters die net hebben leren praten tot volwassenen met ernstige problemen met horen. Auris biedt behandeling en speciaal onderwijs en ondersteunt in het regulier onderwijs. Ook biedt Auris scholing en advies aan professionals uit de reguliere zorg en het onderwijs. Auris doet dit heel goed. Maar goed is niet goed genoeg, zo vertelt de voorzitter van de Raad van Bestuur Hermien Hendriks in een interview met In Balans.

Hermien Hendriks heeft haar sporen in het onderwijs ruimschoots verdiend als ze bij Auris start als voorzitter van de Raad van Bestuur. Na een carrière in het middelbaar en hoger beroepsonderwijs is het volgens haar een cadeautje om voor Auris te mogen werken. Sturing geven aan een ketenorganisatie voor zorg en onderwijs is een mooie uitdaging. Hendriks wil inzetten om leerlingen en cliënten zo snel mogelijk, als het nodig is met begeleiding, weer onderwijs te laten volgen op een school om de hoek. Dit heeft alles te maken met de inclusieve samenleving die we met elkaar willen zijn; iedereen doet mee en niemand mag aan de kant te staan.

Binnen Auris leveren ongeveer 1500 mensen zorg, onderwijs en begeleiding aan kinderen, jongeren en volwassenen die doof, slechthorend zijn of een Taalontwikkelingsstoornis hebben. "Het doel is te zorgen dat de cliënt en leerling zich optimaal ontwikkelt zodat hij of zij effectief mee kan doen aan de samenleving. De vraag van de leerling en de cliënt is voor ons altijd het uitgangspunt." Auris bestaat uit vijftien scholen voor speciaal onderwijs, drie scholen voor speciaal voortgezet onderwijs, vier ambulante diensten, drie audiologische centra en zestien zorglocaties en ambulante behandeling.

Goed is niet goed genoeg

"Auris medewerkers hebben veel kennis over de doelgroep, wat goed werkt voor de cliënten en leerlingen. Er gebeuren veel goede dingen. Daar is geen twijfel over mogelijk. Maar is goed wel goed genoeg? Weten we ook of de programma's het gewenste effect op een leerling of cliënt hebben?"

Als we willen dat onze leerlingen zo snel als mogelijk (weer) zelfstandig aan het regulier onderwijs kunnen deelnemen moeten we weten wat werkt voor onze leerlingen", zo betoogt de voorzitter van de Raad van Bestuur. Daarnaast is het belangrijk dat wij laten zien aan het regulier onderwijs wat onze toegevoegde waarde is en onze kennis met hen delen.

Auris wil expertiseorganisatie zijn voor het onderwijs. Om succes en duurzaam resultaat te behalen is veranderkracht en innovatievermogen nodig. Het project Consultatie en Advies Licht en Medium (CALM) draagt hieraan bij. Het gaat in dit project om een kwaliteitsverbetering in de ambulante dienstverlening van Auris.

Hendriks: "We kwamen er al snel achter dat we hiervoor een extern bureau moesten inschakelen. En we zijn erg blij dat we voor Rijnconsult Onderwijs hebben gekozen. Het is goed als gespecialiseerde vreemde ogen met de eigen experts meekijken."

Overal dezelfde kwaliteit

Inmiddels komt het CALM-project goed op stoom en zijn de eerste resultaten zichtbaar. Een werkgroep van ambulante dienstverleners uit verschillende teams binnen Auris hebben het afgelopen anderhalf jaar samengewerkt aan het Masterplan CALM. Ze hebben zich ingezet om transparantie en overzicht van kwaliteit van aanbod en werkwijzen van de ambulante dienstverleners binnen Auris te genereren. De werkgroep heeft een flowchart ontwikkeld. Centraal

Minou Kneplé
projectleider

staan daarin de onderwijsbehoeften van de leerlingen en de ondersteuningsbehoeften van de scholen. De flowchart geeft aan op welke wijze de ambulante dienstverleners van Auris te werk gaan om samen met de school, de leerling en zijn ouders te komen tot de meest passende noodzakelijke interventies. Om de besluitvorming te ondersteunen en de kwaliteit te vergroten, zijn er verschillende tools uitgewerkt.

De kwaliteitsindicatoren van de brancheorganisatie van de sector Simea zijn vertaald en doorontwikkeld in quickscans. Met deze scans kan een kwalitatief gesprek gevoerd worden met de school over doelen en uitvoering van de begeleiding. Er is een uitgebalanceerd overzicht opgesteld en uitgewerkt van evidence-based/best practice aanbod (methodieken en middelen) en vaardigheden voor de specialistische ondersteuning van de cliënten. In een nieuwe digitale werkomgeving zijn praktische handvatten en achtergronden over de inhoudelijke werkzaamheden van een ambulante dienstverlener gemakkelijk op te zoeken. Het ontwikkelen van het masterplan leverde tevens input voor nieuwe onderzoeksvragen en professionalisering.

“De opgedane expertise binnen het project wordt door Auris binnen de sector gedeeld. Het leveren van kwalitatief goede ambulante dienstverlening is voor alle vier de instellingen in de branche een belangrijk punt van aandacht,” zo verduidelijkt Hendrikx.

De bestuursvoorzitter is heel duidelijk als het gaat om de belangen die Auris voorstaat. De leerlingen en cliënten staan centraal. Dat is wat de samenleving en de leerlingen en cliënten van ons vragen. “Om dit doel te bereiken zal Auris, zoals eigenlijk alle organisaties, bereid moeten zijn continu te veranderen om zo bij te dragen aan een inclusieve samenleving. Dit betekent overigens niet dat we de huidige zorg en het speciaal onderwijs afbouwen. Binnen Auris zijn de mogelijkheden van de leerlingen en cliënten leidend. De eigenheid van de leerlingen en cliënt bepaalt wat nodig is. Niet iedereen kan naar het regulier onderwijs. Als het noodzakelijk is bieden wij natuurlijk extra zorg en speciaal onderwijs.”

Positieve energie

“Ik vind het mooi om te zien dat de CALM-aanpak onvermoede extra energie vrijmaakt bij professionals van Auris. Omdat zij direct betrokken zijn bij de ontwikkelingen en meedenken ontstaan er prachtige oplossingen. Dat geeft positieve energie.”

Jan Brokke / Bas van Eekhout

uit het lab

Leestijd > ●●●○○

Samen op reis, leren met ict

Hedendaags
'digitaal onderwijs'
in de maak

Het Gerrit Komrij College gaat voor *blended learning*. Het doel is helder. De weg er naar toe ongewis. Zeker is dat het een reis van velen wordt. Met zijn allen. Soms in de pas. Soms tegendraads. Dat past bij de school. Als je de naamgever van de school Gerrit Komrij in één woord zou kunnen samenvatten, komt het woord tegendraads een heel eind in de richting. Hij was er de man niet naar om langs gebaande paden te gaan, liever sloeg hij een richting in die hem op onontgonnen terreinen bracht of koos hij voor een heel andere invalshoek.

Het begon allemaal in september. Tijdens de opening van het schooljaar presenteren drie leerlingen aan directie en docenten van het Gerrit Komrij College hun plan hoe gebruik te gaan maken van meer digitaal lesmateriaal. Op diezelfde bijeenkomst wordt het theaterstuk 'Trekhaak Gezocht!' van Tjerk Ridder in de school uitgevoerd.

Wat hebben 'Trekhaak gezocht!' en de vraag van de drie leerlingen met elkaar van doen? Tjerk Ridder lifte in 2010 van Utrecht naar Istanbul met een caravan, maar zonder auto, onder de vlag 'Trekhaak Gezocht! Hij wilde hiermee laten zien dat je anderen nodig hebt om verder te komen. En de kinderen ... die geven aan dat ze de school nodig hebben om verder te komen, graag met digitale leermiddelen. Voor de directie een schot in de roos. Vraag, voorbeeld en oplossingsrichting komen bijeen aan het begin van het schooljaar. Het project (samen op reis), leren met ict' was geboren. Maar hoe pak je dat nu aan?

Het Gerrit Komrij College is met recht het hart van Winterswijk, in vele opzichten. In eerste instantie ligt de school in de spoorzone en is zo de verbinding tussen oost- en west-Winterswijk. Veel eerder is het Gerrit Komrij College het centrum van Winterswijk waar de jeugd elkaar ontmoet voor onderwijs, voor sport, voor cultuur, voor een reis naar elders.

De school steekt in op een brede school, een school die naast onderwijs ook maatschappelijke voorzieningen in huis heeft: skills voor basisschoolleerlingen en de openbare

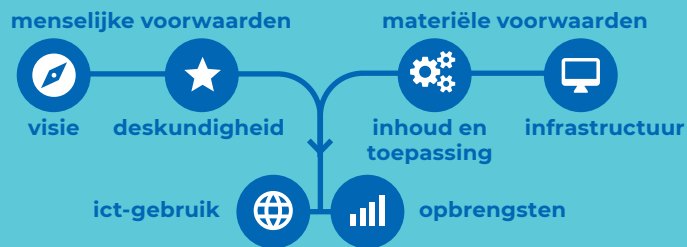
bibliotheek voor oud en jong Winterswijk. Een mooie visie en een mooi podium, maar daarmee heb je nog gaan plan van aanpak om de vraagstelling van de leerlingen adequaat en duurzaam te adresseren.

Zelf doen of hulp invoeren?

De eerste vraag bij het Gerrit Komrij College was: hebben we zelf voldoende expertise in huis om hedendaags 'digitaal' onderwijs vorm te geven? Het antwoord was al snel gegeven. We kunnen dit niet alleen. We moeten het samen doen. We gaan in samenwerking onderwijs met een digitale component vormgeven. Om het project te versnellen is begonnen met een werkgroep, later omgedoopt in 'i-team'. I-team staat voor 'innovatie ict-team'.

Onder leiding van Jan Brokke, adviseur van Rijnconsult Onderwijs wordt door een team van enthousiaste docenten gewerkt aan het programma. Dit team geeft het project vorm. Er is een overzicht gemaakt van het didactische repertoire van docenten, een overzicht van de (digitale) leermiddelen, de aanwezige infrastructuur en de gewenste digitale uitbreiding. Hierbij wordt gekeken wat er nu al aanwezig is (ist) en wat er straks wenselijk is (soll). De visie van de school is hierbij het uitgangspunt. Het verschil tussen 'ist' en 'soll' geeft de richting en de stip op de horizon weer. Het 'i-team' - naar voorbeeld van Leerling 2020 - geeft vanaf september ondersteuning aan de overige docenten om de ingeslagen weg te ondersteunen en de gewenste ontwikkeling vorm te geven.

Vier in balans

Het vier in balansmodel is begin van deze eeuw ontwikkeld door Kennisnet en ICT op school om veranderingen binnen onderwijsorganisaties op het gebied van onderwijs en ICT, eenvoudig te begrijpen en relatief eenvoudig uit te voeren.

Het model brengt samenhang tussen visie op het onderwijs, deskundigheid (daarmee ook doelend op de functionarissen/rollen rondom de leerling – leerkracht), informatie (inhoud en toepassingen) en ICT/infrastructuur. Kortom: samenhang tussen vier bouwstenen en daarbij is goed leiderschap van belang.

In een onderwijsorganisatie geldt het in balans zijn van de vier bouwstenen op ieder niveau: bestuur, bovenschoolsmanagement, locatiedirectie, teamleiders en bij leraren/docenten in de klas.

Het model wordt inmiddels bij veel onderwijsinstellingen gebruikt bij veranderingen op het gebied van onderwijs en ICT (ICT-leermiddelen). Waarbij sinds jaar en dag veel aandacht wordt besteedt aan de 4de bouwsteen (infrastructuur): wifi en 'connectivity' op school en de aanschaf van allerlei devices (digiboard, computers, laptops, chromebooks enz.). Gelijke aandacht voor alle vier de bouwstenen is nodig, om een verandering op een van de componenten te bewerkstelligen, zoals bijvoorbeeld deskundigheid. Gebruik van dit model voorkomt fragmentatie en weglek van energie en middelen.

Visie en leermiddelen in balans

De eerste stap hierbij is om de visie op het onderwijs, de deskundigheid van docenten en de vertaling naar de onderwijspraktijk (de in te zetten leermiddelen) in balans te brengen. Voor de deskundigheidsbevordering is een studiedag voorbereid waar docenten kunnen kennismaken met digitale leermiddelen, uitbreiding van hun didactisch repertoire en mogelijke digitale platforms die kunnen worden ingezet. Eén doel hierbij is kennis maken met digitale content en leerdoelendenken en tegelijkertijd het in kaart te brengen van de (latente) vraag van docenten. Deze ontwikkelbehoeften van docenten wordt vertaald naar een maatwerk programma deskundigheidsbevordering.

De vertaling naar de leermiddelen gebeurt in een toekomstige leermiddelenaanbesteding. Op de studiedag wordt ook al gekeken naar de praktische uitvoering van het project. Welke device (laptop) past bij het Gerrit Komrij College? Welke afspraken moeten er worden gemaakt en met wie? Moet daarbij ook rekening worden gehouden met een ict-investeringsplan? Is er voor leerlingendevices ook sprake van een vrijwillige bijdrage van ouders of niet? En zo ja, hoe gaan wat dat dan aanpakken?

Nog heel wat bijeenkomsten en overlegmomenten gaan volgen voordat aan het begin van het volgende schooljaar de laptops voor het eerst uit de tas kunnen komen.

Blended learning stip op de horizon

Het einddoel voor het Gerrit Komrij College is blended learning, een mooie term waarmee onderwijs aantrekkelijk, eigentijds en 21e eeuws kan worden gemaakt. Het betekent echter dat de school een reis aanvangt, een reis voor iedereen, alle betrokkenen reizen mee, sommigen voorop en stuiterend enthousiast, anderen voorzichtig soms schoorvoetend, maar allemaal op weg om het onderwijs in de school de inhoud en de kwaliteit te geven die leerlingen in deze zich snel ontwikkelende maatschappij nodig hebben. Rijnconsult Onderwijs begeleidt en vergezelt het Gerrit Komrij College op deze reis.

Dirk Verbeek

uit het lab

Leestijd > ●●○○○

Proef VR in de klas pakt goed uit

Virtual Reality scoort op
het gebied van motivatie
en leerresultaten

De meeste mensen zijn inmiddels wel bekend met virtual reality. Hebben waarschijnlijk zelfs al een keer een VR-bril op gehad. De berichten over de onbegrensde mogelijkheden van dit ‘nieuwe’ medium en in welke sectoren het een enorme impact gaat maken zijn legio. Onderwijs is er eentje die stevast in alle rijtjes terugkomt. Wat is de aantrekkingskracht van virtual realty in het onderwijs? Waar zit de meerwaarde? Is het een hype? We onderzochten het samen met VO-school Ravelijn in Steenbergen.

De aantrekkingskracht van virtual reality, met name in combinatie met onderwijs, is ervaren. Met VR zijn we in staat leerlingen iedere ervaring mee te geven die we maar kunnen bedenken. Vanuit de veiligheid van het klaslokaal kunnen we naar iedere plek op de wereld meenemen. We kunnen situaties die in werkelijkheid gevaarlijk of onmogelijk zijn simuleren. We kunnen emoties overbrengen. In de literatuur wordt de inzet van VR geroemd om de positieve impact die het kan hebben op de leerresultaten van leerlingen. Het gelijktijdig stimuleren van verschillende zintuigen zorgt ervoor dat informatie beter wordt onthouden. Een juiste inzet en aanpak geeft mogelijkheden om leerresultaten te verhogen.

In de theorie heeft virtual reality dus een enorme potentie. Maar hoe is het in de praktijk? Er zijn nog niet veel voorbeelden in de context van het onderwijs. We moeten het zelf uitvinden en gaan met het Ravelijn in Steenbergen aan de slag. Niet alleen vanwege de potentie van de technologie op het gebied van leren. Door gaming raken jongeren steeds meer gewoon aan VR. We stelden ons dan ook de vraag: “Als jongeren zich thuis regelmatig in een virtuele omgeving begeven, waarom zouden ze daar op school dan niet in leren?”

Projectgroep en oliewerking

Om VR op een gedegen wijze in te kunnen zetten binnen het Ravelijn is er een projectorganisatie opgezet. Een compacte projectgroep, bestaande uit docenten, die snel kan schakelen en een stuurgroep die de grote lijnen in de gaten houdt. De leden van de projectgroep zijn katalysator van het

project en zorgen voor de verdere oliewerking binnen de school.

Om zicht te krijgen op de mogelijkheden zijn een drietal stappen gevolgd. Allereerst is er gestart met het opdoen van kennis en ervaring. Op deze wijze is niet alleen de theorie, maar ook de praktische kant ondergebracht. Je wilt uiteraard een nieuw medium niet zomaar inzetten, maar ook bekijken of meerwaarde daadwerkelijk merkbaar is. Wat bleek? Virtual reality had een gunstige uitwerking op de motivatie van de leerlingen en een positieve impact op de leerprestaties.

Na het opdoen van kennis en ervaring bestond de tweede stap zich uit het vervaardigen van VR-lessen. Verschillende formats werden gemaakt en getest. Zowel klassikaal, coöperatief als individueel. De klassikale aanpak bleek bijzonder geschikt om een thema te introduceren en een gesprek op te starten. Uitleg tijdens de klassikale VR-ervaring gaat door de indrukken die de leerlingen op dat moment krijgen totaal verloren en is daarmee niet effectief. Uitleg tijdens coöperatieve werkvormen werkt wel erg goed en bleek een geschikte werkvorm.

De precieze inzet van VR in de school is uiteindelijk bepaald in de derde stap, namelijk de didactiek. Samen met stap één en twee werd hierdoor de visie binnen de school gevormd. Het Ravelijn gaat virtual reality inzetten door middel van leskaarten. Met de leskaarten kunnen leerlingen zelfstandig aan het werk. De leskaarten zijn onderdeel van een les en kunnen flexibel worden ingezet.

in
ba
2019
la
ns

rīnconsult
onderwijs

5-94LE06-06-8LE N51

